

QUI ÉS L'AUTOR DEL PRIMER LLIBRE SOBRE CASTELLS ?

Tenim la sort de viure una època daurada dels castells amb moltes colles, grans castells i multitud d'estudis que els analitzen des de tots els punts de vista possibles. La situació era molt diferent durant la renaixença castellera, quan hi havia poques colles, el seu sostre eren els castells de 8 i hi havia molt pocs llibres sobre castells. Però aquests llibres pioners van ser molt importants, ja que van recollir unes dades que altrament s'haurien perdut i també perquè han format la mentalitat castellera durant generacions.

A partir de la segona meitat del segle XIX s'escriuen diferents textos curts que parlen de castells: notícies de diari, poemes, articles en revistes i descripcions de festes majors. Però el primer llibre dedicat de forma monogràfica als castells no es va publicar fins l'any 1934. I, de fet, van ser dos: Els Xiquets de Valls de Joan Amades i Els castells dels Xiquets de Valls, de Francesc Blasi. El primer es va acabar el dia de 14 d'abril¹ i el segon el 31 de desembre².

El llibre de Joan Amades (edició del 2001) i el de Francesc Blasi (edició del 1997)

Però per entendre la gènesis d'aquests dos llibres resulta imprescindible conèixer un treball escrit a màquina i titulat “Els Xiquets de Valls: Estudi històric i etnogràfic dels castells”³, que es conserva a la biblioteca del Centre Excursionista de Catalunya, a Barcelona. Per un segell i un ex-libris de Francesc Blasi sabem que formava part de la seva biblioteca personal⁴, per la qual cosa tothom que fins ara l'ha llegit, citat o comentat considera que n'és l'autor⁵.

Fa cert temps, hom va comparar aquest Estudi amb el llibre de Joan Amades⁶ i es va arribar a la

¹ Amades diu que “quedà enllestit el dia de Sant Telm”, aquest sant es celebra el dia 2 de juny (vegeu Dalmau, Bernabé (1996) Santorà, p 152), però Amades (1982) Costumari català III, 277 desplaçà aquesta festa al 14 d'abril, aniversari de la Segona República, en un gest que considerem de menyspreu a aquest règim polític.

² El llibre de Blasi es va reeditar els anys 1948 i 1997 i el de Joan Amades l'any 2001.

³ A partir d'ara el citarem com Estudi

⁴ Blasi va donar diversos llibres i fotografies, possiblement centenars, al CEC

⁵ Per exemple, Català (1979-1981) Món Casteller, Bayer (1988) De la Moixiganga de Vilafranca, Roig (1991) “Una tonada inèdita del ball de Valencians a Vilanova i la Geltrú” 27-32 a Fulls de Treball de Carrutxa i Ferrando (1998) El Penedès casteller: Pàgines d'història

⁶ Ferrando (1994) “Un detall de la bibliografia castellera” pgs. 35-36 a Cultura número 554

conclusió que “(...) pràcticament, i excloent petites diferències, es tracta del mateix estudi”. Parlant clar, es tractaria d'un plagi: “(...) Amades va extreure, directament, moltes dades, argumentacions, paràgrafs i reflexions d'un treball inèdit, datat amb anterioritat a l'eclosió de la renaixença castellera i degut al vallenc Francesc Blasi i Vallespinosa”⁷.

De fet, seu contingut és molt semblant: Si comparem els índexs veurem que el llibre només suprimeix un capítol (“Originalitat vallenca dels castells”) i n'incorpora un altre sobre la tècnica, així com un apèndix sobre castells a la processó de Corpus de Barcelona del segle XVIII i XIX⁸.

Ara bé, si comparem l'Estudi amb el llibre de Blasi resulta evident que no poden ser obra del mateix autor perquè contenen opinions clarament oposades: l'Estudi parla de “la gran vellúria dels castells, l'origen dels quals es perd en la llunyana fosca del temps”⁹, mentre Blasi afirma que “els exercicis dels nostres castellers no tenen la rancior ni la vellúria que alguns creuen”¹⁰.

Una de les teories més antigues sobre l'origen dels castells afirmava que aquests provenen del ball de titans. Per tal de rebatre-la, l'Estudi¹¹ recull diverses descripcions dels balls de titans i de la baieta. Francesc Blasi comenta:

“(…) D'ací deriva el mot *titans* que alguns historiadors han pretès donar als castellers, i que el folklorista Joan Amades refusa amb arguments exposats en el seu llibre titulat «Els Xiquets de Valls».”¹²

És prou evident que si Francesc Blasi fos l'autor de l'Estudi, mai no hagués atribuït el mèrit a Joan Amades, que suposadament l'havia plagiat.

Tenim, doncs, la certesa que aquest treball tan meritori no és de Francesc Blasi i ens marquem el repte d'identificar el seu autèntic autor. Començarem per buscar la data en què es va escriure. Al final del treball hi ha un “Registre de les obres consultades per a la redacció d'aquest treball”, on hi consta un llibre de 1928. Estem convençuts aquest treball es va acabar abans de l'edició del llibre de l'Amades, per tant es va enllestir entre el 1928 i 1934.

Més d'una vegada sembla que l'autor d'aquest estudi podia ser vallenc, com al capítol titulat “Originalitat vallenca dels castells” i en frases com les següents:

“Com a conclusió havem de dir que, al nostre entendre, el pare Masdéu, n'Aureli Capmany i en Francesc Bové estan equivocats en dir que el ball dels titans és el precursor dels actuals castells; però, suposant que tinguessin raó, la primera dada que trobem d'aquest ball es refereix a la ciutat de Valls, (...)”¹³

“Tota la nervuda i mascle braor dels castells actuals és, sens dubte, filla del geni vallenc, (...)”¹⁴

Però és estrany que a la bibliografia, hi escrigués “Emilio Ribas y Vallespinosa”, per després corregir, a mà: “Eusebi”; un erudit vallenc hauria conegut aquest prevere i no s'hauria equivocat en el nom. Encara és més increïble que un vallenc digués que les festes de la Candela són “hexennals”¹⁵.

Una lectura atenta del treball ens dona algunes informacions molt útils sobre el seu autor:

“Totes les melodies que il·lustren aquest treball formen part de l'arxiu vastíssim de música popular de l'Obra del Cançoner popular de Catalunya, una bona part recollides per nosaltres mateixos particularment (...)”¹⁶

Més concretament, ens informa que va recollir les cançons dels grallers els “Gonsers” i dels

⁷ Bargalló (2001) “Introducció” a Amades (2001) pàgina XIII

⁸ De fet, creiem que es tracta del ball de valencians, vegeu Bofarull (2007) L'origen dels castells 37 i 57

⁹ Estudi, 83, Amades (2001:48). L'estudi no té números de pàgina, per a fer aquest s'ha fet una numeració provisional

¹⁰ Blasi (1948:3), Blasi (1997:7)

¹¹ Estudi 13-25, Amades (2001:20-26). Els dos textos citen Milà (1895) Obras completas pàgina 28, que ja afirmava que es tractava d'una confusió

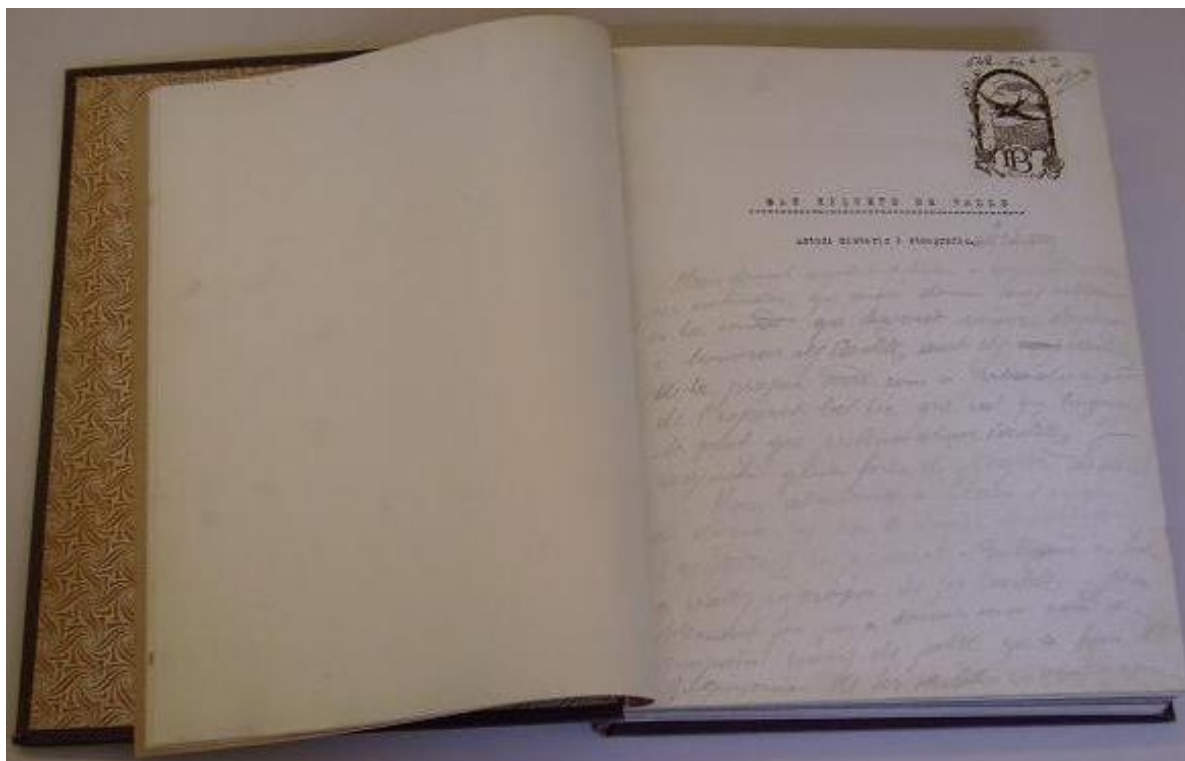
¹² Blasi (1934:14), Blasi (1948:15) i Blasi (1997:17)

¹³ Estudi, 25

¹⁴ Estudi, 90

¹⁵ Estudi, 42 i 89. Al Costumari, ja consta com a festa decennal, Amades (1982: I 679)

“Triquelis”¹⁷. Ara bé, sabem que entre 1922 i 1936 es van fer 65 missions de recerca per a l'Obra del cançoner popular, entre les quals les missions 28, 33 i 40, que van recollir les melodies dels grallers els Gonsers de Sant Jaume dels Domenys, els Romees del Vendrell, els Triquelis de Solivella i els Basterons de Vila-rodon. El repertori d'aquests grallers incloïa la música dels balls de valencians, moixigangues i castells. Aquestes tres missions van ser realitzades per Joan Amades i Joan Tomàs¹⁸. Joan Tomàs i Joan Amades es van conèixer entre 1915 i 1916¹⁹ i van treballar moltes vegades junts, normalment el “mestre Tomàs” anotava les melodies de les cançons i danses i Joan Amades la resta (lletra, coreografia, dades històriques, etc).

L'Estudi del CEC amb l'ex-libris de Francesc Blasi

També sabem que l'autor de l'Estudi no va presenciar personalment totes les tradicions que descriu. Per exemple, la confusió entre els tornejants i la muixeranga demostra que no havia vist mai la festa de la Mare de Déu d'Algemesí, sinó que es va refiar de les descripcions publicades i que va copiar aquest error d'un llibre²⁰.

Al llarg de l'Estudi, el seu autor menciona diferents amics que li van proporcionar informació sobre diferents llocs: Pere Català i Francesc Ballester de Valls, Salvador Carreras Zacaes de València, Pròsper Bremont d'Algemesí, Pau Font de Rubinat de Reus i Ramon Quintana d'Arbeca²¹. També utilitza l'expressió “el nostre bon amic” quan es refereix a Gabriel Castellà Raich i a Vicenç Bosch,

¹⁶ Estudi, 124, Les melodies corresponen a les moixigangues, balls de valencians i castells de Valls, Igualada, Vilafranca, Arbeca, Reus, Vilanova, Tarragona i Solivella, a la catitomba de Solsona i al contrapàs de la pila, de Boí

¹⁷ Estudi, 56 i 58

¹⁸ Massot (1998) *Obra del cançoner popular de Catalunya: Materials* Volum VIII, Massot (2005) *El cançoner popular català (1841-1936)*. Calvo (1991) “Joan Amades i Gelats: Biografia” a *El món de Joan Amades*, 156. Amades va fer treball de camp durant 11 estius consecutius (1920-1931) i va recollir més de 10.000 melodies Calvo (1990) *Amades* 18

¹⁹ Calvo (1990:12)

²⁰ Inzenga (1888) *Cantos y bailes populares de España*. Amades explicava que havia recollit material des dels cims del Pirineu fins a les platges de Castelló, Calvo (1990:18)

²¹ Estudi 7, 31, 42, 53, 56, 59 i 122. Algunes d'aquestes mencions es repeteixen, no tan explícites, a Amades (2001:31, 27, 28 i 65). Amades, va recórrer sovint a les “sol·licituds d'informació mitjançant la correspondència, que es convertí en un dels millors sistemes per aconseguir informació” Calvo (1990:14)

si bé en aquests dos casos cita treballs que ja s'havien publicat²². L'estudi inclou diverses fotografies de la moixiganga de Valls, fetes per Pere Català, i del ball de valencians d'Arbeca, que devia aconseguir gràcies a Ramon Quintana.

L'Arxiu Amades conserva la correspondència d'aquest famós folklorista. Tot i que només hi ha les entrades, que segurament és incompleta i que només hem consultat fins a l'any 1934, hi hem localitzat alguns documents que ens criden l'atenció. Per exemple, dues cartes de Francesc Ballester i sis de Salvador Carreras. En una d'aquestes cartes, Carreras prometia que li enviaria un article que Pròsper Bremont estava preparant sobre els tornejants d'Algemesi. Efectivament, l'article titulat "Las danzas de la Villa de Algemesi" es publicà a Las Provincias en dues parts i les descripcions de la muixeranga i del ball de tornejants es veuen reflectits en l'Estudi²³. L'article de Pròsper Bremont comença dient:

"Un distinguido publicista catalán, que está redactando un libro dedicado al estudio de los bailes o danzas típicas (...)"²⁴

A l'Arxiu Amades també hi ha la descripció manuscrita de la moixiganga de Carcaixent, que sembla escrita per Salvador Carreras i que va ser copiada a l'Estudi²⁵. Igualment es conserva un llistat de notícies històriques i diversos apunts que coincideixen sistemàticament amb el contingut del treball que estem investigant, de manera que no hi ha cap dubte que Amades va escriure aquest Estudi i que el seu llibre de 1934 no és cap plagi. El fet que aquest treball tingui l'ex-libris de Blasi indica que formava part de la seva biblioteca personal, però no pas que l'hagués redactat.

Nascut en una família obrera, en Joan Amades es va posar treballar als 9 anys com a venedor de llibres vells²⁶. Tot i que va ampliar la seva formació en nombroses associacions culturals, la manca d'una educació acadèmica va fer que, fins que no fou reconegut públicament com un gran folklorista, mostrés una gran prudència i humilitat. El 1926 escrivia:

"(...) la meua pobra competència no arriba ni de molt a tant, i el tema de llarg i perllongat estudi, que no sóc jo qui el pugui fer (...) el meu paper és sols el de recollidor i exposador, que altres persones més competents que jo ho estudiïn, si el tema s'ho val, i que donin la justa importància que tingui."²⁷

Compareu-ho amb aquest fragment de l'Estudi:

"(...) Tot

plegat no passa d'ésser un petit assaig d'estudi, un encetament almenys del tema, un inici en aquesta mena de recerques sense cap altra valor als ulls nostres, si es que arriba a tenir-ne alguna, que la de la pacient constància a recercar i a aplegar el rosari de dades que a continuació donem, les quals oferim generosament a altres estudiosos que darrera nostre vulguin emprendre un estudi tan interessant (...)"²⁸

Observeu com la paraula "valor" és utilitzada a l'Estudi en femení, fet que també trobem en altres textos de Joan Amades²⁹ i que pot ser degut a la influència de la llengua francesa.

El llibre Els Xiquets de Valls formava part de la "Biblioteca de Tradicions Populars". Aquesta

²² Estudi, 27 i 59, Castellà (1905) "Música Popular d'Igualada" a Revista Musical Catalana i Bosch (1905) "Balls antics del Pallars superior i inferior" al Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya. Vegeu també Amades (2001:30 i 32). Calvo (2001:183) explica "com algunes dades del *Costumari Català* han estat extretes de la seva correspondència". A. Van Gennep anomenava "mon cher ami" a Joan Amades, Calvo (1990:40).

²³ Carta del 30-1-1926 conservada a l'Arxiu Amades. Bremont (1926) "Las danzas de la Villa de Algemesi" a Las Provincias 14 de març i 2 d'abril, agraeixo l'ajuda d'Oreto Trescolí i d'Enric Olivares per enviar-me aquest article. Estudi 31-33 i 67, Amades (2001:31-32 i 36)

²⁴ Bremont (1926) 14 de març

²⁵ Estudi 31, Amades (2001:31)

²⁶ Calvo (1990:6)

²⁷ Calvo (1990:13), també a Calvo (1991:144-145), vegeu així mateix la pàgina 142

²⁸ Estudi, 5. Molt resumit a Amades (2001:8)

²⁹ Estudi 5, 20, Calvo (1991:142 i 151)

col·lecció va ser una fita molt important en la vida de Joan Amades, ja que li va permetre dedicar-se a l'estudi del folklore de forma professional. Entre 1933 i 1937 va publicar un total de 42 volums, un cada 2 mesos de mitjana, sense desatendre la seva col·laboració a la ràdio i la publicació d'altres treballs³⁰. És lògic pensar que aquests llibres es basaven en les seves recerques i estudis anteriors. A la pàgina 2 de l'Estudi hi ha una nota que avisa sobre alguns errors amb les partitures i assenjala: “Si és fa precís, ja hi donarem l'ordenació i el titulat corresponent”, frase que insinua que el aquest Estudi estava destinat a ser publicat a mig termini.

Al pròleg d'un llibre publicat el 1932 ell mateix ens explica com a recollit la informació i considera un fet la propera publicació dels llibre Els Xiquets de Valls:

“(…) I és que, per a aquest llibre, ens servim principalment de les recerques personals i directes que hem fet per la Catalunya estricta, a la zona catalana d'Aragó i a diverses contrades del Rosselló i de València, recerques que daten ja d'alguns anys i que han estat la base de diverses monografies nostres (*Costums populars de Barcelona, Els Xiquets de Valls, Iconografia popular de Catalunya, etc.*)”³¹

Joan Amades mirant castells [Calvo (1991:17)]. La seva màquina d'escriure [CPCTPC]

Una altra pista molt significativa és el format del document, ja que el tipus de les lletres coincideix amb el de la màquina d'escriure de la marca “Remington” de Joan Amades, actualment conservada al Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana, a Barcelona³².

El fet que un simple estudi estigui enquadernat amb tapa dura té a veure amb la seva adolescència, ja que treballant de venedor de llibres de vell aprenué a valorar els llibres ben editats. També és reflex de la seva visió del món la tendència a donar molta importància a la Grècia clàssica i al Pirineu³³.

³⁰ Amades (2001:III), Calvo (1990: 26), Prats, Carbó i Pla “Catàleg bibliogràfic de l'obra de Joan Amades” a El món de Joan Amades (1991)

³¹ Amades (1932) Les diades populars catalanes vol. I, 9

³² Informació facilitada per Amadeu Carbó de l'Associació Cultural Joan Amades

³³ Estudi 91 i 120, Amades (2001: 64 i 67), Calvo (1991:137)

Un cop ja hem establert que l'Estudi és el borrador del llibre de l'Amades, ens falta entendre d'on surt el llibre del Blasi. Feia més de cent tants anys que es feien castells, però no hi havia cap llibre que en parlés monogràficament i justament al moment en què el llibre de l'Amades al carrer, Francesc Blasi es decideix a escriure el seu. És casualitat? En Francesc Blasi replica l'Amades? Tenien opinions diferents? Hi havia rivalitat? Creiem que la diferència més important era el seu punt de vista:

Podríem dir que Amades es mirava els castells des de lluny. Influït per l'historicisme³⁴, els veia com una tradició que es mantenia invariable des de temps antics i en buscava una interpretació religiosa, guerrera o màgica: “Formaven part d'antigues cerimònies agràries i tractaven de provocar el creixement dels vegetals, imitant la idea de la creixença i de l'elevació”³⁵.

Bona part del llibre està dedicat a buscar informació sobre l'origen dels castells, tant amb notícies històriques com descrivint altres danses que formen alguna mena de construcció humana: el ball de titans, la moixiganga³⁶, el ball de valencians, el contrapàs de la pila, la catitomba (una figura del ball de bastons) i el ball de tornejants.

El punt més feble de Joan Amades és la falta de coneixements de tècnica castellera, que no li interessava gaire. En l'Estudi, gairebé no en parla i els peus de foto referits a castells indiquen sistemàticament un pis menys d'alçada. Aquest és un error típic dels qui aprenen les beceroles dels castells, ja que sovint es descuiden de comptar l'acotxador o bé la pinya. Ja hem vist que Amades va omplir aquest buit en el moment de publicar el llibre, i més tard al Costumari Català, però amb errors importants:

“*El cinc de nou*. Sis pisos de cinc homes, més dosos, aixecador i anxaneta, deu crosses i cinc agulles. Total quaranta-nou homes. És el grau màxim de castell que s'ha alçat. No es fa gaires vegades, perquè requereix un gran esforç i molt conjunt.”³⁷

“El període de més esplendor dels castellers fou el comprès entre l'any 1850 i el 1870, i va ésser a la festa major de Tarragona on van aixecar els castells més alts i valents: el *quatre d'onze* i el *pilar de set*”³⁸.

El punt de vista de Francesc Blasi era totalment diferent: Ell es mirava els castells des de dins, des de Valls. En aquells anys la renaixença castellera esclata amb la recuperació dels castells de 8 però Amades ni en parla, perquè per a ell tots els castells simbolitzen el mateix. Només qui coneix la tècnica castellera pot entendre la importància d'aquests castells. Per això Blasi decideix escriure el seu llibre amb un bon capítol sobre tècnica (“Estructura dels castells”³⁹) i la crònica de les noves fites aconseguides pels vallencs.

Blasi tenia una visió moderna dels castells, que no dubta en qualificar d'esport. En diferents llocs del seu llibre, recomana l'assaig i la pràctica de l'esport i de l'acrobàcia per millorar la tècnica castellera⁴⁰.

Una limitació de Blasi era la seva falta d'imparcialitat. A la primera edició es mostra orgullós de ser vallenc, però explica amb imparcialitat els castells fets per les dues colles de Valls. A la segona edició, escrita poc després de la refundació de la Colla Vella, es mostra descaradament seguidor de la Muixerra, a la qual concedeix més protagonisme. Les seves gestes van acompanyades d'una

³⁴ Calvo (1991:180)

³⁵ Amades (1982: I 687) Costumari català: El curs de l'any, vegeu també la pàgina 514

³⁶ Amades, que no va veure en directe la muixeranga valenciana, la considerarà igual que la moixiganga religiosa i inventà la teoria de les corrupcions de nom: Estudi 33 i Amades (2001:32). La trobem repetida a Català (1979-1981: I 38), Miralles (1981) Fem pinya! 18, Bayer (1988) i Miralles (1997) “Moixigangues, muixerangues, valencians i castellers” dins La muixeranga d'Algemesí

³⁷ El 5 de 9 va ser un dels castells mítics de la primera època d'or (segona meitat del segle XIX), l'any 1934 feia més de 40 anys que no es feia. Porta folre i dos poms de dalt (Amades només en compta un), en total calen 350 o 400 castellers. Llegiu també el comentari de Bargalló al pròleg: Amades (2001:XIV-XVII)

³⁸ Amades (1982:I 686). Al segle XIX es va fer el pilar de 8, en canvi, no es va aconseguir cap castell de 10 pisos.

³⁹ Blasi (1997:21-26).

⁴⁰ Blasi (1997:23, 28, 45-46 i 53-54)

poesia commemorativa i de la “Cançó de la Muixerra”. De fet, dedica tot un capítol al “Patronat dels castells dels Xiquets de Valls”⁴¹ que li donava suport, però amb prou feines menciona la Colla Vella, que anomena “la dels dissidents”. A la descripció del 4 de 8 carregat per aquella colla l'any 1932 li escapça la celebració, i queda freda i distant:

“El dia 28 d'agost de 1932, la Colla Vella, de Valls, amb Ramon Rabasó de Cap de Colla, intentà aixecar el quatre de vuit a l'Arbos, i quan l'enxaneta havia baixat del castell i iniciava fer-ho l'aixecador, el castell perdé l'equilibri i caigué enmig del gran desconhort del públic.”⁴²

Pel que fa a la seva predilecció per Valls, es manté o fins i tot es radicalitza:

“- Què és preciós per a ésser un bon casteller?

- Haver nascut a Valls.”⁴³

Joan Amades [Associació Cultural Joan Amades] i Francesc Blasi [Arxiu Muinicipal de Valls]

Comparant els diferents treballs d'Amades i Blasi, s'adverteix que els dos autors tenien opinions diferenciades en alguns punts. Per exemple, Amades creia que l'uniforme casteller hauria de ser totalment blanc, com en la majoria de balls, i lamenta que no sigui així⁴⁴, en canvi, Blasi explicava que l'uniforme era un element recent i anotava el color de les camises de cada colla⁴⁵. Amades creia que el neixement dels castells podia estar relacionat amb l'establiment de les festes de la Candelera, l'any 1791, però Blasi li replica:

“Hi ha la creença, bastant generalitzada per cert, que la implantació a Valls de les festes decennals a honor de la Verge de la Candela, esdeveniment que s'escaigué l'any 1791, ha influït en el desplaçament dels exercicis dels castells dels Xiquets de Valls. Sobre aquest parer es poden fer algunes

⁴¹ Blasi (1948:93-99), Blasi (1997:69-76)

⁴² Vegeu Blasi (1934:43)

⁴³ Blasi (1948:104), Blasi (1997:78). Aquestes frases, que no apareixen en la primera edició del llibre, van merèixer la rèplica del vendrellenc Emili Miró (1961) *Història dels castellers els Nens del Vendrell*, 81-85

⁴⁴ Estudi, 98, Amades (2001:50)

⁴⁵ Blasi (1934:19), Blasi (1948:19) i Blasi (1997:19)

objeccions, la més important de les quals és l'escaure's aquestes festes el dia 2 de febrer de cada deu anys, precisament en una època de l'any gens a propòsit per a fer castells. (...)»⁴⁶

Però els dos autors estan d'acord en la gran majoria de temes: Tots dos expliquen les diferències del vestuari entre el ball de valencians i els castells perquè els camalls de cascavells, el faldellí el mocador farien nosa per pujar⁴⁷. Tots dos creuen que la paraula “castell” és el nom que es donà a la “torre” del ball de valencians quan es va fer més gran⁴⁸. Tots dos exageren el poder dels grallers, afirmant que moltes vegades han salvat un castell canviant la manera de tocar⁴⁹.

En diferents llocs del seu llibre, Blasi copia o resumeix la feina de l'Amades, com la teoria de la relació amb Grècia⁵⁰. També en va extreure la majoria de notícies històriques i, curiosament, Blasi s'equivocà en copiar la cita de 1633 i va escriure “El folklorista Joan Amades retreu el següent relat d'unes festes celebrades a Tarragona l'any 1663: (...)”, hem trobat aquest error repetit en algun altre llibre⁵¹.

Part d'aquesta informació la va extreure de l'Estudi: Per exemple, ell no havia estudiat el ball de valencians (que a Valls no existia), però afirma que n'ha vist gravats antics⁵² i reproduïx una fotografia de la torre del ball de valencians d'Arbeca⁵³. També va consultar el llibre d'Amades quan s'acabava de publicar, perquè en cita l'apèndix⁵⁴. Però la col·laboració va ser més estreta, ja que al llibre de Blasi hi ha una il·lustració treta de la col·lecció personal de l'Amades, concretament una vinyeta de l'auca de la festa Major.

Una altra prova d'aquesta col·laboració és que Blasi recull la teoria segons la qual la paraula “enxaneta” provindria d’“engana”, antic nom d'una espècie de fletxa⁵⁵. De fet, Blasi cita textualment el contingut d'una carta que Lluís Farando de St. Germain envià a Joan Amades⁵⁶. La carta arribà massa tard perquè la publiqués ell, però la deixà al seu amic, que l'encabí a l'apèndix.

En el sentit invers, podem suposar que Joan Amades va aprendre algunes nocions de tècnica castellera de Francesc Blasi. Aquest també seria el responsable del vallenquisme que Amades manifestava a l'Estudi i que a l'hora de publicar el seu llibre va suavitzar notablement.

Joan Bofarull, casteller i historiador.

⁴⁶ Blasi (1997:37) Compareu-ho amb Estudi 89, Amades (2001:46) i Amades (1982 I 680). Vegeu també Català (1979-1981: I 71-72) i Bofarull (2007: 20)

⁴⁷ Estudi 97-98, Amades (2001:50), Blasi (1997:19)

⁴⁸ Estudi 89, Amades (2001: 46) i Blasi (1997: 16)

⁴⁹ Estudi 110, Amades (2001:55), Blasi (1997:38)

⁵⁰ Blasi (1934:10), Blasi (1948:11) i Blasi (1997:13), Amades (2001:67-68) i Estudi 103-104

⁵¹ Blasi (1997:15) copiat a Morant (1976) Història dels castells: Tarragona i les comarques castelleres 58. Segons Pere Ferrando, la data de 1633 també és errònia, hauria de ser 1692 (http://blocs.webcasteller.com/pere_ferrando/?id=2082)

⁵² Blasi (1997:25). L'estudi conté 4 fotografies del ball de valencians d'Arbeca: les làmines 15, 16, 17 i 30

⁵³ Làmina 16 de l'Estudi, Blasi (1934:17 i làmina 1) i Blasi (1948:17 i làmina 1)

⁵⁴ Amades (2001:70-73), Blasi (1934:16-17), Blasi (1948:17-18) i Blasi (1997:18)

⁵⁵ Blasi (1934:80), aquest text, inclòs a l'apèndix, no figura en les altres edicions. Amades (1982: I 684) ho resumeix així: “El darrer pis el forma un infant qualificat d'*anxaneta*, nom arcaic del terme penell”. Fins aleshores, Amades considerava Anxaneta una paraula pre-romana, vegeu Estudi 82 i Amades (1934:48)

⁵⁶ Arxiu Amades, carta datada el dia 12-4-1934